

LJUBLJANSKI ČASNIK.

Št. 2.

Vtorik 7. Prosenca

1851.

„Ljubljanski časnik“ izhaja vsak teden dvakrat, in sicer leta 1 gold. 30 kraje. Za polletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajta še 15 kraje. Celoletno plačilo za pošiljanje po cesarski pošti zneso 7 gold., za pol leta 3 gold. 30 kraje., za četert leta 1 gold. 45 kraje. — Vsaka cesarska posta prejme naročilo in denar, in ako se na pismo zapiše, da so naročivni denarji (Pränumerationsgelder) v njem, ni treba nič postnine plačati.

Vradni del.

Po naznanjenju c. k. ministerstva za obdelovanje dežele in rudarstva od 16. Grudna, št. 17,488, bo c. k. gornjiško in gojzdnjsko vodstvo v Gradcu 1. Svečana svoje vradne opravila pričela.

To se da s tem sploh vediti.

V Ljubljani 24. Grudna 1850.

Gustav grof Chorinsky l. r.,
poglarar.

Nevradni del.

Avstrija in nemške zadeve.

Spisal M.

I.

Po dokončani strašni vojski, ki je od leta 1792 do 1814 skorej brez prencha zdaj v tem, zdaj v unim kraju celo Evropo v jezeru kervi in solz potočila, so bili na Dunaju zbrani nar umetnejši možje v političkih rečeh vsih držav in vsih rodov, da bi vunder enkrat po takim pretresu mir deržavam in blagor ljudstvom s terdnimi postavami za vekomaj, v dar noviga časa podelili. Sveta zveza keršanske ljubezni in pravičnosti naj bi objela vladarjev pravičnosti, naj bi objela vladarjev trone in mnoge ljudstva v božjim miru. — Namen je bil lep, volja nar boljši, pa pokazalo se je, da nam ni bilo dano v tem stoletju se veseliti, blagosti dolgiga pokoja.

V sercu Evrope leže nemške dežele, kjer stanuje nemški rod, ki ga štejejo več ko štirideset milijonov eniga jezika in slavne zgodovine. — Mnoge stoletja so te dežele zedinjene bile v svetim rimsko-nemškem cesarstvu. Knezi so si zdaj tega zdaj uniga mogočniga vojvoda za cesarja izvolili, od leta 1272 je pa vlada tega cesarstva skoro brez prencha naslednikom Rudolfa perviga, to je knezam svitle Habsburške hiše ostala. — Po dokončani tridesetletni vojski zavolj vpeljave nove vere je pa rimsko-nemškemu cesarju skorej vsa moč iz rok vzeta bila; Brandenburski knez se je kralja naznanil, drugi udje so se mu brezvestno odpovedali, tako da je bil o začetku našiga stoletja zadni cesar Franc drugi komaj senca mogočniga vladarja na Nemškem. — Taka krona se mu toraj ni več častna zdela, tedaj se ji je leta 1806 odpovedal in se že 1804 za dedniga cesarja Avstrije celi Evropi naznanil in od vsih dvorov za taciga tudi spoznan bil. Tako je desetstoletno rimsko-nemško cesarstvo razpadlo.

Po tem je Napoleon železno roko čez Nemško stegnil, dokler da so v letu 1815 zedinjene armade Rusov, Porusov in Avstrijancov Francoze premagale in Nemce oprostile. — Namest svetiga rimsko-nemškiga cesarstva, ki v resnici ni bilo ne sveto, ne rimsko, ne nemško, so na Dunajskim shodu sklenili vedno zavezo nemških knezov in deržav, v kateri je Avstrii pervá stopnja odločena bila, tako, da je ona tudi v Frankobrodskim zboru predsed-

nika in nar več govoriti imela. Ta zaveza, za ohranjenje miru v notrajni Evropi silno koristna, bi bila svoj namen gotovo spolnila, ako bi našim ministram poruska vlada ne bila vedno upover in zadržkov nastavljala. Porusko kraljestvo pred 120 letmi vstvarjeno, je takrat komaj dva milijona prebivavcov imelo. Po dalnjih vojskah, v katerih je Friderik II. vse sovražnike premagal in mnoge dežele svojimu žezlu pridobil, se je število poruskih deržavljanov na 10 milijonov povzdignilo; bolj pa, ko je moč tega kraljestva rasla, bolj je rimsko-nemško cesarstvo pešalo. V letu 1815 je poruski kralj že 16 milijonov podložnikov imel, toraj se je trudil v nemški zvezi z Avstrijskim cesarjem enako stopnjo doseči, akoravno je Avstrija še enkrat toliko prebivavcov imela. De bi pa častilakomna pruska vlada ta namen toliko ložeje dosegla in počasi vso moč nase potegnila, se je kralj zmiraj obnašal kakor da bi bil varh nemške edinosti. Iz začetka so le na skrivnem našo vlado podrivali, jo černili, da je prostosti sovražna in nenemška. — Ko je mesca marca 1848 nepredvidama vihar vse evropejske deržave pretresil, so se trudili, da bi priložnosti ne zamudili avstrijskiga cesarja iz zaveze nemških knezov izriniti, namesti njega pa lastniga kralja za poglararja vsih Nemcov naznaniti. Tedaj jezdi 20. sušca skoz ulice glavniga mesta Berolina dvigovaje černo-rudečo-rumeno zastavo v pomembo edinosti vsih Nemcov in naznani, da hoče, da ga v prihodnje za njih poglararja spoznajo. To ravnanje je bilo pa od cele Evrope poterjenim pogodbam leta 1815 nasproti, kjer, ako bi se nemško cesarstvo zopet oživilo, bi morala šest stoletna navada in slavna lastna moč Habsburgarjem cesarsko krono ponuditi. — Naša vlada, ki na poti pravice nikoli ni zašla, se je temu prizadevanju po moči uperla, ali ona zavolj laške vojske in ogerske puntarije svoje pravde ni zamogla dovoljno podpreti. Na Nemškem so že sploh menili, da Avstrija od toliko sovražnikov stiskana, bo zdaj in zdaj zadušena, ali nepredvidama se avstrijski orel dvigne, in sovražnikom strahovite nohte pokaže. — Ako li če, Avstria čez vse!

(Dalje sledi.)

Avstrijsko cesarstvo.

Avstrijska. V ministerstvu notrajnih oprav se še vedno pogovarjajo o novi tiskarni postavi. Dozdajno deržé za nepopolno in hočejo, da se ena in ravno tista postava po celi deržavi vpelje.

* Sodniška obravnava na Dunaju 2. januarja: Malokdaj se je še tolika nevolja med poslušavci nad terdovratno hudobijo obdolženiga, kakor pri tej obravnavi pokazalo. In vendar se ni nič nenavadniga obravnovalo, tudi druge okoljšine niso bile tako posebne, kakor se véasih pokažejo, al vse je bilo obrnjeno na eno osebo, na perviga zatoženiga. Misli si mladiga, 27 let stariga človeka, prederzniga vedenja, terdne postave, v njegov obraz so vtisnjene vse hudobije, človeka, od kteriga se pošten oče oberne

in zoper njega priča, ki je bil še tako mlad, že 37 kaznovan, kteriga clo težavna služba dolgoletniga vojaškiga stanu ni mogla poboljšati, tako, da je bil za vedno za prostaka ponižan in že dvakrat skoz šibe šel; in ta človek, od kteriga je deržavni pravdnik omenil, da je nezaslišano, da bi bil kdo tolikokrat kaznovan, stoji pred sodbo zavolj poskušane tatvine, in na njegovi strani še mlad človek ravno te hudobije obdolžen, ki pa taji, da bi se bil cesar vdeležil.

Ker je samo djanje, ne pa to, kar se je godilo, znano, se morajo okoljšine iz pričevanja drugih ljudi sostaviti, in sam začetek se ne da razjasniti: ali je zatoženi Jakob B... sozatoženca Franca R... naravnost opominjal, da naj mu pomaga ga pokrasti, ali če je res, kar sozatoženi terdi, da je on tatu le spremil, brez da bi bil mislil, da misli ta krasti. Kar to zadene, oba zatožena eno terdita, namreč, da sozatoženi ni nič od tatvine vedel. Iz zagovorniga pisma, kteriga je pred ko ne zatoženi Jakob B... sostavil, se sledeče vidi:

Jakob B... zadene na sozatoženca na ulicah in mu reče, da naj ga h grofu P..., njegovimu prijatlu spremi, ki mu je rekel na večer priti, da mu bo iz nadloge pomagal. Pri obravnavi je rekel, da je grofa v Lvovu spoznal in tukaj spet našel. Sozatoženi Fr. R... mu je rekel, da on ne more z njim h grofu iti, ker ga grof ne pozna, pa si je mislil, znabiti, da bo grof tudi njemu kaj dal. Tedaj gresta na večer ob sedmih v naznanjeno hišo, bilo je 22. septembra, in v drugem nastropju pozvoni B... Pa nikogar ni bilo odpret, on se toraj na vrata nasloni, ki so se pa same od sebe odperle. On je stopil v majhino predizbo, in tu mu še le v glavo pade, nekajreči pokrasti. On gre v stnico, kjer je luč na mizi stala, jo užge in začne predale odperati. Vrata je od znotraj z zapaham zaperl, pred kot ne, ker ni mislil, da bo ravno to njegova nesreča. Med tem, ko je že dve culi navezal, pozvoni zunaj nekdo. Sozatoženi je bil celi čas v predizbi, in ni vedel, kaj de njegov tovarš v izbi počne. Ta izgovor je pa že zavolj tega neveljaven, ker je bilo tudi v predizbi perilo vzeto in v culo zvezano. Ko zunaj pozvoni, ugasne zatoženi luč in svojimu tovaršu reče: „Preklete, zdaj bova pa sedela“. On zgrabi vrata, ali one, ki so se popred tako rade odperle, ostanejo zdaj zaperte in tatova sta bila ujeta. Med tem je namreč gospa tega prebivališa domu prišla, in ko je hotla odpreti, se je prestrašila, ko je vrata že odperte našla, pa od znotraj zapahnjene. Slišala je tudi, da nekdo omare odpera in zaperla, in ker je s perviga mislila, da je znabiti nje mož doma, je pozvonila. Zdaj luč ugasne in ko v strahu praša: „Kdo je pa noter?“ odgovori zatoženi Jakob B... zlo prederzno: „Odprite saj, gospodična, jez sim, grof Pallfy!“ Gospa pa naglo hišne prebivavce na noge spravi, straža pride, in ko v stanovanje pridejo, najdejo zatoženiga B... na skretu in več pokradenih reči pri njem in njegoviga tovarša Fr. R... za vratmi trepetajočiga. Vredne so po-

kradene pa zopet najdene reči 79 gold. 30 kr. — Med celo obravnavo je zatoženi Fr. R... terdil, de ni vedel ničesar od tatvine, ko ga je zatoženi B... povabil, de naj ga spremi, de se tudi v stanovašišu ničesar ni dotaknul, de je le v predizbi bil, in de še vedil ni, de je B... luč naredil. To se je poslednemu vendar le preveč zdelo, toraj mu zaverne: Kaj hočeš celo težo name zverniti? Vse name, ki sim že brez tega tako črn kot moja suknja?*

Deržavni pravdnik je nasvetoval, de naj se Jakob B... 4 leta v ječo zapre, Fr. R... pa, ker je pervikrat v preiskovanju, 8 mescov z pristavkam, de naj se §. 48 le zavolj časa ne pa zavolj kazni rabi, in de je posebno pri prvi kazni važen, de je ta ostra. Sodništvo je poslednji nasvet poterdilo, prvo kazen pa na 3 leta ponižalo.

Koroška. Bogoslovci 4. leta labudske škofije niso več v Celovcu, temoč v št. Andražu. Iz tega mesta smo dobili radostno novico, da slavno rodoljub, g. korar Rozman tistim bogoslovcem katehetiko i pedagogiko prednaša ne samo v slovenskem, temoč v književno-ilirskem jeziku. Slovensko duhovno stylistiko, spovedništvo i homiletiko uči jih sam knezoškof, slavni slovenski pisatelj Slomšek vse v čistej slovenščini. Ni dolgo, kar so nekteri gospodi iz Celovca in iz vsih krajev labudske škofije v št. Andražu se snidli, ter gosp.: Rozmana pri navku katehetike poslušali. Vsi so bli od lepote i miline slovenskega jezika globoko ganjeni, i se čudili, kako gladka i sladko slovenski jezik g. Rozmanu teče. Živili domorodci!! — (Bčela.)

* Naš koroški rojak in sloveči domorodec, gosp. Simon Rudmaš, c. k. vodja nemških šol v Terstu, je te dni sem u Celovec poslal nekih iztisov časopisa: „Jadranski Slavjan“, da bi se med naj boljše slovenske učenike razdelili. S tim posebno za učenike imenitnim časopisom so bli obdarovani sledeči gospodi učeniki: Somer, učenik v Borovljah, Wigele v Štabne; Katnik u Ločah, Wenko v dolnjej Kapli, Hofbauer v doberlej vesi, Pečnik v Tinjah in Uranič v Grabštenju. Serčna zahvala gosp. Rudmašu od vsih obdarovanih učenikov in g. g. bogoslovcev, ki so ravno imenovani časopis i še dve druge knjižice sprejeli. (Bčela.)

Česka. Poslednji dan pretekliga leta je bilo 24 oseb obsojenih, ki so bili mesca maja zaperte. Obsodba se je po vojaški navadi očitno na Hradšinu razglasila. Osem jih je bilo k smerti na višale obsojenih, na poti milosti jim je bila pa kazen v dvajsetletno ječo polajšana; drugi so bili na dalji ali kraji čas v ječo obsojeni. Eniga so zavolj pomanjkanja dokazov spustili in pod varstvo postavili.

Obsojeni so vsi iz družbe Markomania; zraven tega so tudi Franca Havliček, bivšiga predsednika in dr. Wavra, bivši vrednik in odbornik slovanske lipce zaperli in z njima še dva druga.

Ogerska. V Marianskem dolu pri Malackiu na Ogerskem so orjaškiga orla ujeli, ki je že dalj časa mnogo škodo delal. Z razpetimi perutami je ti orel meril 17 čevljev, njegove noge so bile tako debele, kakor rama navadniga moža, klun je imel 5 palcov dolg. Ujetiga so morali ustreliti, ker si ni nobeden upal ga iz spon vzeti. Mesarskiga psa, ki se je vanj zagnal, je tako klunil, da je čez nekaj dni cerknil.

* Iz Pesta se piše, da je strašni ropar Rosza Sandor, na kteriga je veliko plačilo postavljeno, še vedno strah prebivavcov. On je vodja mnogih tolovajskih oddelkov, ki so dobro oboroženi in o belem dnevu kmete napadavajo, potem, ko popred eniga iz svoje tovaršije pošlejo, de pregleda kraje. Ko planejo na prebivavce jim usta zamaše in jih zvežejo, de

se jim ne morejo ustaviti in ne na pomoč klicati. Potem vse, kar je za jed in kar ima kako vrednost poberejo in zginejo, brez de bi le kak sled zapazili od ukradenih reči ali od roparjev.

Lombardo-beneško kraljestvo. Za deželniga poglavarja v Lombardii je Mihael grof Strassoldo in za deželniga poglavarja na Benečanskem Juri vitez Toggenburg zvoljen.

Tuje dežele.

Bosna. Iz Bosne se piše 19. decembra v „Reichsztg.“ sledeče:

Potem ko sta oba puntarska pašata iz Tuzle in Zvornika poziv na Krajnce razglasila, de bi vsaka turška hiša eniga mladenca v Posavino k vstajniški armadi poslala, so se naj imenitniši v Čaćinu zbrali in so poklicali, ko so vsi ta poziv poterdili, oborožene skupej, ki so se toraj v Tuzlo napotili, ondi pa, kakor je znano, zoper Seraskiera nič niso zamogli storiti. Med tem je miralaj (polkovnik) in poveljnik Bihaća Hadgy Jakub bei, ki vstajnikov ni mogel pomiriti in sam v nevarnosti bil, vse svoje priprave in 20 konj v spodnje Zavalje poslal, kamor je z svojim spremstvom pobegnul. Zdaj ga v Sarajevem pričakujejo.

Omer paša je v Tuzli vstajnike sodil in tiral, de naj se mu morivci čavšlar-aga izroče. Mahmud paša iz Tuzle, ki je v Vinkovce na Slavonsko pobegnul, je sam v Tuzlo nazaj prišel in se Seraskieru izročil, de bi s tem pokazal, de je nedolžen. On pa ga je ukazal prijeti, in je plačal od 18,000 cekinov, ktere je pri njem najdel, vojakam dolžno plačilo.

17. tega mesca je Omer paša z konjki iz Tuzle v Sarajevo prišel. Vsi imenitniki in vojaki so mu nasproti šli. Ravno opoldne je prišel v mesto, pozdravjen je bil z gromenjem topov in pušk. Popoldne so prišli ujeti, spremljeni od dveh bataljonov. To je turške prebivavce neizrečeno razžalilo. Najspred je jezdil še ne davno zlo mogočni in silno bogati Mahmud paša na revni kmetovski kljusi in slabem sedlu. On je sramote oči v tla pobesil in se v svoj kožuh kolikor mu je bilo mogoče zavil, in je pred kot ne od minljivosti posvetniga veličastva mislil. On je prosil Arab pašata, de bi Omer pašata prosil za milost, de bi mu dovolil in ga ne peljal skoz mesto; al to se mu ni dovolilo; dali so mu velik kožuh, v kteri je svoje noge popolnoma zavil, de bi bil — kakor pravijo — spone zakril; na njegovem sedlu je bil konj poslednjiga ujetiga privezan, na tako vižo so šli pašati, muselimi itd. eden za drugim. Pred ujetimi so šli štirje vojaki v šemah, ki so vsake sorte nespodobnosti počenjali in ujete zasramovali. Koj potem so Mustafa paša Babića v zasramovanje na sprehod peljali, ki je že dalj časa zapert, ko so Turki to vidili, so se jokali. Vse njegove hiše so vojaki posedli, njegovo veliko poslopje je Ibrahim paša, ki je iz Tuzle prišel, posedel, harem so iz hiše spodili; vse njegovo imetje je zapečateno in dalo se je povelje, račune, dolgove itd. naglo v red spraviti. Turški prebivavci v Sarajevem so popolnoma obupali, reči bi zamogli, de so vsi zmešani. Gorje kristjanam, ako bi se Seraskieru in vojakam kaka nesreča pripetila, ali, če bi kak Mozlim stariga kopita vladarstvo le za nekaj časa nastopil.

V Tuzli je ostal Mustafa paša Melemendsi z 2 taborama in več topi.

Seraskier se bo v kakih dveh dneh skoz Konjico v Hercegovino podal. Konje za prevažanje je že nabral. Vzel bo saboj tri tabore in kakih 10 topov, dva tabora sta v Konjici pod poveljstvom Muhameda Skender bega, Arnavti so tudi ravno ondi. Potem čaka novi

vezir Bosne, Hairedin paša z 1000 vojaki in več topov v Trebinju Seraskiera, de bo potem se naprej podal.

Novica, de se je Kavas Basi podal, akoravno jo je poveljnik Abdi paša raztrosil, vendar ni resnična. V Mostaru je devet novih topov v rokah vstajnikov, ktere je Ali paša preskerbel.

Iz Albanie je dobil Hairedin paša, več na novo nabranih Arnavtov.

Ako bi bili vstajniki, te deželi v zastopnosti ravnali, bi Seraskieru Omer pašatu ne bili časa pustili, najpopred Krajno, potem Posavino in poslednič Hercegovino z vojsko umiriti. Njegove učenosti, od kterih se Turkam še sanja ne, se mu s topovi vred pomagale, in na tako vižo se je nevarnosti odtegnul, v kteri je bil.

Ibrahim pašata, kteriga so pri Kladajnu — kakor že veste — vstajniki zajeli, ki je bil v zlo neprijetnem stanju, je rešilo gromenje topov, ko je Seraskier v Tuzlo šel. Ker, ko so vstajniki za herbtam strel čuli, so toraj vedili, de je Seraskier blizo, so jo potegnuli, in na tako vižo mu je bila česta odperta, in Ibrahim paša se je dalej napotil, pa žali bog, primerilo se je po zmoti, de je ukazal gerskiga duhovna in več kristjanov, ki so bili nedolžni, ob glavo djati.

Dežela je še vedno v neizrečeni revšini: Vojaki vzamejo, kar se jim zdi, in plačajo nič ne. Akoravno je meso zlo ceno in oka (2½ funta) le 3 kr. velja, kmet vendar le enkrat na teden zamore meso jesti; tako revšina in siromaštvo pa ne odverneta, de se tukaj feriku (general-majorju) 25,000 piastrov (11 piastrov — 1 gold.) defterdarju 20,000, Livu 18,000, zdravniku 3000 piastrov na mesec plačuje. Bosniški vezir dobiva vsako leto 900,000 piastrov, Seraskier čez 1 milj. 440,000 in turški poslanec na Dunaju 1 milj. 100,000 piastrov — 100,000 gold. Primerimo s tem Avstrijo, kjer minister komaj 8000 gold. — 88,000 piastrov plačila na leto dobiva, premislimo neizrečeno razločbo med tema dvema deželama, prerajtate, de Turčija krog 20 vezirjev, vsakimu 900,000 piastrov na leto plača, ne govorimo od vojašnije in vradnikov in poslancov, si boste zamogli misliti, kako strašne stiske morajo tukaj biti, de se denar skupej spravi, posebno ker se od obertnije in blagostanja celo no more govoriti. Zraven tega si je Mahmud paša Tuzlanski še drugod iz svojiga pašalika krog 18 milionov piastrov pridobil; de on ni bil edini, ki se je na to razumel, si bo vsak zase mislil. Vi veste iz nekiga mojih poprejšnih naznanil, de je umerli vezir Bosne, Tahir pasa, zaklad zapustil, kteriga so njegova sinova, kakor se pripoveduje, na 22 konjih prenesla. Kdaj bo vendar pomagano tej ubogi deželi!

* 19. pr. m. — se piše v „Reichszeitg.“ — so imeli vojaki v Sarajevem slovesnost, so potem skoz mesto in terg šli. Ibrahim paša je spredej jezdil. Turki, de so svojo jezo pokazali, so v svojih stanovašiških sedeli, namesti de bi bili, kakor so dolžni, vstali. Ibrahim paša jih je ukazal naglo prijeti in jih je s tepenjem kaznoval. Zavolj tega so Turki eden družiga pogledovali. To fanatiške Turke stariga kopita silno bode.

Vsa dežela med Bosno in Drino h kteri se okrožja Dervent, Tuzla, Zvornik in Gradačac štejejo, ima zdaj le eno središno vlado v Tuzli, najvažnišem kraju Posavine.

Poglavar je general Mustafa paša Melemendsi.

Zanesljive novice pravijo, de je Kavas basi iz Hercegovine v Foezo ali Černogoro pobegnul.

Hairedin paša je z svojimi vojaki že v Buno,

v posestvo Ali pašata Stolčevića, nekoliko ur od Mostara prišel. Zoper Ali pašata se pritožiti, so že večkrat poslanci prišli k Seraskieru in prosijo, da bi ga odstavil. V Hercegovino so se že vojaški oddelki napotili, za katerimi se bo Omer paša čez nekaj dni napotil. Iz Celebi pazara se je bataljon vernul, ki je tje odrinul, vstajo vdušit. Vse ujetce poglavarje bodo v Carigrad poslali.

Mehmed paša iz Bihača je bil za nedolžniga spoznan, bo toraj spet v kak kadiluk za poglavarja poslan. Namesti njega je bil dozdej Radgi Jakob begi poveljnik v Bihaču.

Seraskier Omer paša se je dve uri z c. k. general-konsulam Atanaskovičem pogovarjal.

Nemška. 20. in 21. pr. m. je bila v Gleiwitzu porotna obravnava zoper Dragotina Obst ki je bil zatožen, da je po pogovoru kneginjo Sulkovsko umoril.

3. marca 1848 ob devetih zvečer se je vdova kneginja Sulkovska, rojena Lariš v svojem gradu v Slupni pri Misloviču v spavnico podala. Stala je na sredi izbe, vstrie okna, kateriga veterne niso bile zaperte, njetovaršica, Rozalija Reindl ji je plajš slekla in v omaro obesila, ko je zunaj puška počila, kneginja je bila ustreljena in je ob uri umerla. Dve krogli ste jo v desno ramo zadele, so persi od spodej navzgor prederle in ste v sredi vratu spet skozi prišle. Zdravniki so izrekli, da je bila ona tako ranjena, da bi bilo nemogoče, jo ozdraviti.

Za vzrokovavca moritve že sodno pismo naznani sina Maksimiliana kneza Sulkovskega. On je morivca najel; njegov učenik, Francoz Michael Passy, mu je pri tem pomagal, med tem ko je bilo Dragotinu Obst in Franke naročeno, hudodelstvo doprinesti, in Obst je hudodelstvo storil. Knez Maksimilian Sulkovski je 6. oktobra 1848 v verstah vstajnikov na Dunaju padel, Franke se pa pod raznimi imeni po Ogerskem in Avstrijskem klatil, brez da bi bilo mogoče, ga zasačiti. Da se vse bolj zapopade, še sledeče pristavimo:

Po rodovinski pogodbi je prejel starši sin kneginje, Ludovik Sulkovski, vojvoda Bielica posestvo očeta, med tem, ko je imel mlajši, Maksimilian Sulkovski matere posestva podedovati. Da se že dalj časa ta sin z materjo ni dobro zastopil je krivo njegovo razujzdano življenje, njegova zapravljenost in večkratno tirjanje, da bi mu posestva prepustila ali pa denarjev dala. Prišlo je tako daleč, da se je sin enkrat nad materjo pregrešil in jo tako davil, da je bila vsa plava, pozneje je nabito puško nanjo nastavil, da bi jo bil ustrelil, potem pa ji je mislil zavdati. Ko se je neki Flori Trzaskalik, s katero se je v jeseni 1847 nekoliko zlo zastopil, pritožil, da so njemu roke zavezane, ker mati tako dolgo ne umerje, mu ona zaverne: Veš kaj, jez ti bom nekogar dobila, ki bo staro L. s pota spravil. Ona ga potem pelje k svojimu svaku, že imenovanimu Franke-u. S tem se je knez od tega časa zlo na skrivnem počel, da se je konec januarja 1848 na Dunaj podal. Pri nekem skrivnem pogovoru je slišala Passy Franke-a sledeče reči: Svitlost! le merajte, jez jo bom že s pota spravil. De se je vse na skrivnem delalo, se tudi iz tega vidi, ker ni nobeden drug domačih kakor Passy Franke-a poznal, vendar pa so vsi vidili osebo, ki se je z knezam na skrivnem pogovarjala, katero so popisali tako, da se iz vsega vidi, da je Franke-u popolnoma podobna. Franke sam se je 3. in 4. februarja 1848 v gostivnici pri Pohlu bahal, da sta z knezam prijazna in rekel, v štirih tednih bo vse drugač. „V štirih tednih boste kaj več slišali, kar jez vem in knez, tega nobeden ne ve.“

Poslednjič je knez Maksimilian 6. oktobra, ko je smert storil, dr. Mankovskimu iz Lange-naua, kateriga je na ulicah srečal, rekel: „Zlo drago mi je, da vas vidim. Obstati vam moram, da sim jez kriv matere smerti. Zavolj tega nimam miru in poguma in moram smerti iskati. Skerbite za mojiga sina. (Konec sledi).

* Dunajski časopisi naznanijo za gotovo, da bo po shodu v Draždanah ondi nov shod mogočnejih nemških vladarjev.

* Minister Manteuffel se je iz Draždan v Berlin podal k ministerski seji, se je pa naglo potem spet v Draždane vernul.

* General Legedič se je 30. decembra iz Fulde zoper Schleswig-Holsteince z 25,000 vojaki dvignul. Avstrijski vojaki bodo tedaj Schleswig-Holsteince z silo primorali orožje odložiti, ako tega v nekterih dneh prostovoljno ne store. V osmih dneh bodo cesarske zastave na zemlji Schleswig-Holsteincov vihrale.

Turska. Iz Carigrada se piše 14. t. m.: Preteklo sredo se je ministersko svetovavstvo pod predsedništvom velikiga vezirja zbralo. Po cesarskem povelju se je Raif paša v Meko podal, da bo pregledal popravke, ki se na grobu preroka delajo. Nekoliko dni je, kar se je angleški poslanec Sir Strafford Canning dolgo o važnih zadevah z velikim vezirjem in ministram zunajnih zadev pomenkoval. Novozvoljeni poglavar otoka Samos, gospod Konemenos, se je že na otok podal. On je v Albanii rojen in zlo imenitniga stanu. Akoravno je še zlo mlad, je že vendar kakih 8 ali 10 let v službi, ktere je večidel kakor tajnik poslanca v Atenu preživel. Njega zlo hvalijo in upajo od njegoviga visokiga uma, da se bodo dogodbe na otoku Samos z lepim poravnale. En del tamošnjih prebivavcov njemu kaj malo zaupa. Menijo, da za družiga ne bo skerbil, kakor za prid turške vlada. Vlada mu pa vse zaupa.

* Iz Carigrada se naznani, da se ondi skoraj vsak dan bronasti topovi iz morja na suho spravljajo. Ti topovi so se pred 120 letmi v morje pogreznili, ko se je vojaški brod, na katerem je bil smodnik zazgal in razletel.

* „Agramer Ztg.“ piše med drugim od stanja turškiga carstva sledeče: Turčija pripravlja pot k preuredbam, pa te ne zamorejo več se vderajoče države oteti. Dežela za deželo se terga od nekaj tako mogočne države, ki je svoje zmagovavne armade do dunajskih vrat peljala, ktere je Slaven, junaški Sobieski raztiral. O dobi, ko bodo preuredbe na Turškem zmagale, se bodo poslednje zveze raztergale, ki Turčijo zdaj še skupej derže. Mogočno se dviga, zavedši se iz dolgoletnih stisk, v severnih deželah slovanski duh. Omer pasa se mora na vso moč prizadevati, Bosno, Bulgarijo in Hercegovina obdržati, ki se vse za samostojnost bojujejo.

Rusija že vidi Turčijo v svojih rokah in tu zadene z svojim nevarnim tekmenikom, z Britancam skupej. Tukaj so vse niti angleške politike privezane, in ona je posebno mnogo pripomogla, Sultana pregovoriti, begunam madjarskiga punta zavetje dati. Oni so na daljnem korenu Olimpa, oni so v verstah vojakov. Rusija to dobro ve in se ravná pobe-sedi Petra veliciga: „Kdor je gospodar jutro-vih dežel, je gospodar sveta!“ Na Bosporu, pri Dardanelih se bo evropejsko vprašanje razločilo, prašanje kupčijske poti vshodu, posestvo Carigrada. Zavolj tega se mora vesolna vojska uneti, ktere se bo polovica Evrope vdeležilo. V tej zadevi vošimo iz celiga serca Avstrii mogočen upliv, ker vemo, da smo terdno prepričani, kako veličanska pri-hodnost bi zamogla ondi, posebno v slavenski Turčii cveteti! Ako tega upliva do zdaj Av-

strija ni porabila, je kriva tega predmarēna politika.

Asia. V Aleppo je nov poglavar, Mehe-med paša 1. decembra z 4000 vojakov prišel, da je posadko mesta pomnožil, zdaj je tedaj 8000 rednih vojakov v mestu. Mehe-med paša je obljubil, da bodo poškodovani z vsim odškodovani. Škofi so že poglavarju vso škodo, ki se je kristjanam zgodila, naznanili. Ki so se vstaje vdeležili se bili že v Carigrad poslani.

Ljubljanski novičar.

* Dr. Knobleher je še zmirej na Dunaju. Najdel je ondi več blagomislečih in gorečih katolčanov, kteri so svojo pripravnost, njegov misjon podpirati, v djanji pokazali. Pravijo, da se bodo zanaprej, kakor za severno Ameriko, tudi za srednjo Afriko milodari vsako leto po vsih škofijah Avstrijskiga cesarstva pobirali. — Bukvice, v kterih je popotvanje Dr. Knobleherja po belim Nilu popisano, so tudi že v slovenskim jeziku na svitlo prišle in se dobo per g. Kleinmayerju po 10 kr.

(Danica.)

* Ljubljana. „Südsl. Ztg.“ piše: Gotovo bo vsaciga Slovenca, kdor je imel priložnost, gosp. dr. Močnika, zdajnjiga profesorja matematike v Olumucu, spoznati, veselilo, da je on za šolskiga svetovavca na Slovenskem izvoljen. On je dalj časa profesor v Lvovubil, in je tudi že zlo umne dela pisal, ktere se po vsih gimnazijah na Dunaju za šolske bukve rabijo.

* C. k. višje deželno sodništvo za Koroško in Krajnsko je naznanilo, da bo perva porotna sodba pri c. k. deželnem sodništvu v Ljubljani 11. februarja 1851, pri c. k. deželnem sodništvu v Celjovcu 24. februarja 1851, in pri c. k. deželnem sodništvu v Novem mestu 10. marca.

* V saboto večer so tukajšniga gledišniga pevca Dettorea v gledišu njegovi prijatli s tremi pesmami, namreč z slovensko, nemško in laško takole počastili in sicer z slovensko:

Ko Orfej strune je prebiral,
Ko glas njegov je krog donil,
Sirovi kamen mu sledil,
Je svet za njim umiral:

Tak Ti zdaj serca oživljuješ,
Kdor čuje Tebe, radosti
Visoko duša mu kipi,
Ki jo v nebeški raj dviguješ.

z nemške:

Den Lorbeer Dir! Wir haben tief empfunden,
Was die Natur und Kunst in Dich gelegt;
Wie Du das Herz erschüttert und bewegt,
Den Lorbeer Dir! für so viel schöne Stunden.

Wem Deiner Töne Schmelz ins Herz gedrungen;
Wen Deine Seelensprache hat entzückt,
Der kennt den Zauber, der so süß beglückt,
Wenn Deiner Stimme Silber-ton erklingen.

Die Herzen Aller hast Du schnell entflammt
Durch Deine Kunst, die von dem Himmel
stammt,
Die stets Dich wird als ihren Meister preisen.

Wer, so wie Du, als Künstler hochgeehrt,
Als Mensch, so rein, vom höchsten innern
Werth,
Der darf mit Recht der Gottheit Liebling
heissen.

z laško:

D'un estasi soave il nostro cuore
Edi piacer l' inondi allor che il labbro
Tra il garire disponi, e dell' amore
Teneri accenti, e lusinghiere note
Oltre umano desir al cielo inalzi
Raro cantor! accetta un dir sincero
Edona a chi t' amira il tuo pensiero.

Pogovori vredništva.

Gospoda R. ega od laške meje pro-simo, da bi nam svoje pravo ime naznanil. — Gospodu P. iz Dunaja: Dalej ne smemo.

LEPOZNANSKI LIST.

Orel na limancah.

Pličar plicam limance
Umno v česnje verh nastavi,
Cipe, kose, sinkovce
Na-nje vjame in podavi.

Cipe vjete ferfetat
Vidi orel tam iz lipe,
Vunder sad leti zobljat,
Niso mar mu revce cipe.

Ko naje se, pet je jel:
„Tepec plicar, saj ne meni,
Da boš orta tamkej vjel,
Kjer le cipe smert ogreni.“

Ce zleteti, ferfeta,
Lim na hip mu ne odjenja,
Pličar v verh že kobalja,
Orla zgrabiti se spenja.

Ko se meče sim in tje,
Vunder vzdigne se v nebesa,
Pa bo pomnil limance,
So mu splele dva peresa.

Ce tud vedno še plabta,
K soncu več ne zna letati.
Bolj bil moder orel ta,
Ko b' na lim ne šel zobljati.

Planjavski.

V nedeljo po južni.

Bilo je v nedeljo po južni in z enim je zvonilo na znanje, da se bo čez eno uro kersanski nauk začel, sonce je zlo pripekalo, kjer je ravno poletje bilo in nebo čisto jasno. Vsa narava je nekako praznično oblečena, gledavcu nje se dozdeva, da tud ona prav zadovoljna sama z seboj nedeljo praznuje, in drugega ne dela, kot da se šopire, da svoje lepote ogleduje in na pogled postavlja. Po županovem vertu dečki v belih srajčicah okrog letajo in skačejo, da je veselje. V sredi verta rase polna meduka, in dečki skakljajo podnjo gledat, če so že kake zrele meduke iz drevesa v gosto travo padle.

Jej, kako veselje, vsak eno meduko spodej v gosti travi najde, in vsak misli, da je njegova naj lepša in naj bolj rudeča. Veči dečki se pa skušajo, kdo je močnejši; tu se dva navskriž zgrabita, tam dva, in okljenjeni pari se vijo semtertje, vsak deček se prizadeva z vso močjo in urnostjo svojega someta v travo vreči. Jej, kako veselje, majhen, na videz slab deček večega v travo telebi. Vsi metavci k njemu prilete in slavijo zmagavca ter se zmaganemu posmehujejo. Tam na kraju verta pri hladni Bistrici pa modri možje tobak pušajo pod lipo košato. Nekteri sede na stolu, kterega županov oče o pravem času tudi pri omuzovanju lanenih glavie rabi, nekteri pa leže v mehki travi in kaj pazljivo gledajo zmed dolgih kozuljev v očeta županovega, ki ravno od svojega večjega vola, od pšenice in od detelš vazne reči razklada. K ti družbi pride zdaj Lopatarjev Janez, krasno izrašen mladeneč z modrim pogledom. Ta je ravno večraj v domačo vas iz Koroškega pripotoval, kjer se je kolarstva v štirih letih na tajniko izučil, tako, da ni le guojne koše in oratarske kolica znal umetno tesati, marveč tudi prijetne vozičke, na kterih bi se naj bogatejši ženin z častjo lahko okrog vabiti peljal. Ta mladeneč pride očeta županovega, svojega botra obiskat. „Lej ga, lej ga“ pravi županov oče, ko ga po govoru spozna — kolar je namreč od nekdanj na konec jezika govoril — „lej ga, čeversto si zrasel. Komej verjamem, da si Lopatarjev Janez. No, kako je kaj, kako je kaj?“ Janez: O prav dobro, oče, kjer upam, da bom imel v domači vasi dosti kolarskega dela, kterega sim se, kakor jez mislim, na tajniko v Koratanu navadil. Županov oče: Kaj pa da — naša vas je velika in nima še nobenega kolarja. Kaj ne, sosede, to je prav da imamo zdaj enega izurjenega. No, Janez, vsedi se no malo k nam, nam boš kaj novega povedal.

Otočnikov oče z rudečim nosom, kteri je rad po svetu vozarij, še rajši pa pil, takole

modre besede izusti: Prav si naredil, Janez, da si na Koroško pobegnil, tam si se kolarstva in nemščine naučil, kaj ne da? Janez: Ja, Otočnikov oče, vi se malo motite, nemškega sim se pa le malo navadil, kjer tam, kjer sim jez podmojster bil, le bolj po našem govore. Otočnikov oče: To je pa vunder od zlodja, tak povsod krajnsko govore. Včasih sim mislil, da samo pravi Krajnci po našem govorijo, Štajarci in Korošci pa vsi nemško, Goričani in Istrijani pa laško. Lejte, saj sim vozarij v Terst z moko, kamor sim se prikazil, povsod so krajnsko govorili; sim šel v Gorico po žganje, tudi tam so povsod Krajnsko govorili, čeravno Gorico menda k Laškem štejejo; sim vozarij v Narperg (Maribor) z volovskimi kožami z teboj vred, Slivovčar, ja tudi tam so krajnsko zavijali. Saj še ves, Slivovčar, ko sva pred Trojanom belo vino pila, nama je birt rekel, da že na štajarski zemlji štajarsko vino pijeja, pa je vunder ta debeli pijani Štajerc Krajnsko govoril. Tak ti pa praviš, Janez, da tudi na Koroškem po Krajnsko zavijajo? To je vunder od zlodja. Jez znam clo nemalo nemško, pa ni moč po tem takem med prave Nemce priti in se z golimi Nemci malo pogovarjati. Povsod krajnsko, povsod!

Tiho zadej za rudečonoscem stoji županov sin, mlad učenec, ki je ravno pred enim tednom na šolske praznike iz Ljubljane prišel, rudečonoscovo pridigo posluša, in ne ve, ali bi se smejal ali plakal. Na zadnje ga le bolj žalost zgrabi ter mu te besede osili. Ja res zlodjeva je, oče Otočnikov, in neznano žalostna, da mi bratji, ki vsi en jezik govorimo, skoraj zares še za eden drugega ne vemo.

Ne razlegajo se samo na Krajnskem glasi Slovenski, ali kakor vi, Otočnikov oče, pravite, krajnski, ampak tudi na Koroškem noter do Grebena, in na štajarskem clo ukravj Narperga in po Goriškem in Tominskem, tudi veči del Istrijancov mi lohka zastopimo. Slivovčar, kako je pa to, da se ti Krajnci ne štejejo h Krajnski deželi. Učenec: Kaj ne, oče, to se vam čudno zdí, pa takala je: Mi Krajnci smo udje velikega slovenskega naroda, ki se pa tudi po drugih deželah okoli Krajnskega razprostira. Vsi, kteri naš jezik govoré, so naši bratje, če tudi ne živi ravno v naši deželi. Otočnikov oče: Kdor ne živi na Krajnskem, tudi ni Krajnc, torej tudi ne naš rojak. Učenec: Prav imate, oče, kdor ne živi na Krajnskem tudi ni Krajnc. Če je pa nam v vsim vedenju v šegah in v jeziku jednak, je pa gotovo, da nam more v zlahti biti. Otočnikov oče: To je res. Jez sim v Ljubljani vidil enega vojsaka, ki je bil moji ženi prav podoben, zato sim se z njim v neki keremi zoznanil, in kaj mislite „kdo je bil?“ Bratranec moje žene je bil, kar sim po celem vedenju že pred sklenil, desiravno ga še nikoli nisim ne pred ne potlej vidil. Tako sim jez zlahto iz vedenja in obraza spoznal. Učenec: No vidite, tako moramo tudi mi skleniti, da je ljudstvo, ktero je nam po šegah in po jeziku jednako, nam v zlahti, če tudi ne živi v naši deželi, in ako natanjko tako govori, kot mi, da je našega naroda.

Torej smo mi Krajnci enega naroda z vsimi Štajarci, Korošci, Goričani in Istrijani, kterih vedenje in jezik sta Krajnskemu popolnoma jednaka — in ta narod, h kteremu se vse ljudstvo našega jezika šteje, se imenuje slovenski narod, in mi Krajnci smo torej ravno tako Slovenci, kot so Krakovčani v Ljubljani tudi Ljubljancani. Županovemu očetu se je to prav dobro zdelo, da njegov sin tako modro to reč razklada, pa vunder ni hotel veselja pokazati, marveč se je zahudil: Zakaj bi neki to ti nam razlagoval, saj mi to sami vemo, da smo Slovenci, kaj ne možje? Vsi odgovore: O ja! Županov oče: Tako pa ti že prej znane reči čenčas? Tako je rekel oče učencu, svojemu sinu, zabavlja je, pa v sercu si je želel, da bi se kdo sinu temu zabavljanju ustavil. Zato je bil zlo jezen, desiravno se je z drugimi vred zasmejaj, na Otočnika, ki je tole učencu rekel: Ti misliš, da samo ti kaj več, kjer si se že veliko reči učil, pa zdaj menda spoznaš ha, ha, ha, da tudi mi to vemo, kakor ti. Kolar Janez pa rudečonosca ustavi in županovega očeta razveseli z temi besedami. Vi, Otočnikov oče, mladega gospoda niste prav zastopili, ki tako mislite; saj nam je dosti povedal, kar vi menda pred vedli niste. In če

bi vi toliko v glavi imeli, kot on, bi vaša glava več ne bila prazna, in bi nam brez škode lohka za škaf vina dali. — Vsi sosedi so po teh besedah z glavio kimali in se Otočniku posmehovali, samo županov oče ne, kteremu se je namest obraza serce od veselja smejalo. Učenec se pri celem tem pogovoru smeja, in Otočnika nalaš malo povzdigne: Otočnikov so brihtni mož, so veliko sveta vidili in veliko vina spili, pohvaliti jih moram, da so umni mož.“ Z temi besedami se učenec Otočniku močno prikupi, kjer rad je vedno svojo hvalo slišal, in se tudi sam rad hvalil.

Tudi zdaj začne mnogoverstne reči od svojih vozarij pripovedovati in se, kar je mogoče, lagati in bahati. O tem pogovoru hodijo ženske že v cerkev križev pot molit memo naših modrih mož, kjer ravno memo lipe pelje gladka stezica v cerkev. Niso ravno naši možje memo gredočih ogledovali, pa so vunder lepe dekleta vselej memo njih z rudečico v obličju v cerkev šle, in vselej jih je skerbela hoja memo lipe. Pa kaj so hotle? Križev pot je mogel omoljen biti, in brez ovinkov ni bilo moč se ti nedeljni družbi vogniti. Pa ta skerb je bila le prazna, kjer so se možje samo pogovarjali in tobak pili, in v nje se nikdar ni eden zagledal. Al danas ogledujeta dva možka vse memo gredoče dekleta na tajniko namreč: učeneč in Kolar. Za neko staro prihuljeno babico pride zdaj memo mož prav zalo sramožljivo deklet in lepo praznično napravljeno. Ko to Lopatarjev Janez zagleda, ga rudečica speče, serce mu radosti tolce in se tako v njo zagleda, da pozabi sam nase in pozabi, da je na svetu. Dolgo zamaknen gleda lepo deklico. Zdi se mu, da bi jo bil že enkrat na nekem srečnejšem svetu vidil. Berž popraša poleg stoječega moža, čigavo da je to deklet. Neizrečeno se zavzame, ko mu možak pove, da je Jelkova Ančika. Z njo je on v mladosti v otročjih lončkih sadje pekel, z njo je šel spomlad prve zvončike po travnikih, iskat z njo je vsaki dan v mladosti mične igral.

Ko jo je na Koroško pomedil, je bila Ančico še clo majhna, v tih štirih letih je ona tako lepo kot jelka zrasla, in kot vertnica docvedela. Berž slovo od mož vzame ter leti — križev pot moliti. Tudi jez sim šel v cerkev, kjer sim bil radoveden, kako kaj zna kolar križev pot moliti. Pa šencana reč! menda je vse na Koroškem pozabil, ni vedel, kje je prvi stacion in kje drugi. Zdaj leti po cerkvi gor zdaj dol. Samo njegov obraz je bil zlo pobožen, in tudi sim tertje ni veliko gledal, marveč zmiraj v eno podobo.

Slovstvo in umetnost.

Te dni je izdal Vaslav Hanka „Páté rozmnožené vydání jeho písní s polským a tři ruské s českým překladem.“

* Matica ilirska je dala v natis: „Uzdazi Marie Mandaljene“ od Ignaca Gjorgjica.

Ces. kralj. loterija.

Naslednje številke so vzdignjene bile:

V Terstu 4. Prosenca:

49. 12. 72. 5. 31.

Prihodno srečkanje bo v Terstu 18. in 29. Prosenca.

Telegrafiško kurzno naznanilo deržavnih pisem 3. Prosenca 1851.

Deržavne dolžne pisma po 5	od 100 (v srebru) 95 ¹ / ₂
» » » » 4 ¹ / ₂	» » 82 ³ / ₄
» » » » 4	» » 74 ¹ / ₂
Obligacioni avstrijskih pod in nad Anizo, českih, moravskih, silezkkih, štajarskih, koroških, krajnskih, goriških in dunajske višje kamorne uradnise.	(po 4 od 100) — glđ » 2 ¹ / ₂ » — » » 2 ¹ / ₂ » — » » 2 » » — » » 1 ¹ / ₂ » » — »

Bankne akcie po 1142 gold. v srebru.

Dnarna cena 3. Prosenca 1851.

Cesarskih cekinov agio (od 100 gold.)	31 ¹ / ₂ glđ.
Srebra	» » 28 ¹ / ₂ »